УДК 801.73
DOI https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2026.3.5

Починок Ірина Борисівна
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та культурології
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна
orcid.org/0000-0002-6845-6384

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГЕРМЕНЕВТИКИ

Актуальність проблеми *зумовлена неоднозначністю тлумачень сутнього герменевтики та способів її обґрунтування. Традиційну герменевтику розглядають як мистецтво інтерпретації текстів, засіб розуміння смислу, метод пізнання чужої індивідуальності та методологію «наук про дух». Наявність у них таких інваріантів як тлумачення, інтерпретація, розуміння актуалізує значущість герменевтичної методології в усіх сферах суспільного життя. Інтерес сучасної філософії до традиційної герменевтики зумовлений впливом її принципів на постмодерністський стиль філософування і становлення філософської герменевтики.*

Мета статті – *осмислити головні етапи, тенденції розвитку і засади обґрунтування традиційної герменевтики як доконечні передумови формування філософської герменевтики.*

Методи дослідження: *історичний підхід підпорядкований з'ясуванню змісту розвитку герменевтики у єдності з її засадами і обґрунтовуючими процедурами; феноменологічні настанови сприяють осягненню сутнісно-смислової визначеності складників герменевтичного комплексу.*

Результати дослідження. *Показано, що визначальною особливістю розвитку та обґрунтування герменевтики є її зумовленість ціннісно-смисловим характером текстової реальності, тим-то її методи – інтерпретативно-дискриптивні.*

В еволюції традиційної герменевтики виокремлюються головні етапи за їх надбаннями: а) визначення предметно-методичної основи герменевтики та її понятєво-категорійного апарату; б) систематизація засадничих чинників герменевтики у формі герменевтичного комплексу; в) утвердження дослідницьких настанов герменевтики як методології «наук про дух». Цим етапам властива динаміка, наступність, змістовне збагачення.

Процес обґрунтування герменевтики специфікується, має системно-креативний характер і передбачає доведення логічної несуперечливості чинників герменевтичного комплексу, їх адекватність предметно-текстовій основі, соціокультурним цінностям і життєво-практичним критеріям доцільності, конвенційності та ефективності.

Орієнтацію герменевтики на осягнення смислу текстів слід розглядати у широкому контексті як прояв одвічної потреби людини в діалозі поколінь, досягненні взаєморозуміння і духовному зростанні. Значущість герменевтики не вичерпується її гносеологічним потенціалом, вона історично дієва, людиноформуюча і культуротворча, тобто, гуманітарно наснажена. Саме вихід герменевтики на рівень онтології розуміючого буття людини суттєво впливає на формування філософської герменевтики.

Ключові слова: *герменевтика, герменевтичне коло, інтерпретація, смисл, текст, розуміння.*

Вступ. Попри різні тлумачення герменевтики, вона традиційно орієнтована на осягнення смислів текстів з опорою на логічні, гносеологічні, методологічні й онтологічні засади залежно від дослідницьких контекстів. Водночас надзвичайно складна взаємодія матеріального і духовного первнів її об'єктів та непідвладність останніх усталеним принципам обґрунтування наукового знання як доведення його логічної несуперечливості та відповідності даним чуттєвого досвіду зумовили «іншонауковість» обґрунтування герменевтики за життєво-практичними критеріями плюралізму, конвенційності і прагматизму. На цій основі сформувалася провідна тенденція аналізу

© Починок І. Б., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

евристичного потенціалу герменевтики, що враховує історико-філософські контексти її розвитку, особливості методики інтерпретацій текстів, взаємодії герменевтики з аналітичною філософією, екзистенціалізмом, феноменологією, постмодернізмом, взаємодоповнюваність пояснення і розуміння та експлікацію універсальності розуміння у їх значенні як передумов формування філософської герменевтики (К.-О. Апель, Е. Бетті, М. Вебер, Ю. Габермас, Г.-Г. Гадамер, М. Гайдегер, Ж. Гронден, Е. Гуссерль, Ж. Дерріда, В. Дільтай, Е. Корет, К. Поппер, П. Рікер, Ж.-П. Сартр, М. Фуко). Українські науковці у дослідженні цих проблем зосереджуються на філософсько-антропологічних вимірах герменевтики людського буття, світу культури, комунікації, мови, смислу (Є. Андрос, Л. Архипова, А. Бакреу, С. Богачов, А. Дубініна, В. Загороднюк, С. Зайцева, В. Кебуладзе, О. Рупташ, Н. Хамітов, Г. Шалашенко). З урахуванням досягнутих при цьому результатів у статті узагальнюються особливості історичних етапів і способів обґрунтування герменевтики як важливих чинників становлення філософської герменевтики.

Мета статті – на основі аналізу головних етапів і тенденцій розвитку герменевтики з'ясувати характер трансформацій її вихідних засад і обґрунтовуючих засобів як доконечних передумов утвердження герменевтики у філософському статусі.

Методи дослідження: історичний підхід сприяє виявленню спільного та відмінного динаміки і чинників обґрунтовуючого комплексу герменевтики; феноменологічні настанови орієнтують на осягнення сутнісно-смислової визначеності герменевтичних феноменів як похідної від активності інтенціональної свідомості та «життєвого світу».

Виклад основного змісту. Передовсім зазначимо, що герменевтичний інтерес виникає за певних історичних і соціокультурних умов на проблемному перетині відомого–невідомого, нового–старого, зрозумілого–незрозумілого. Цей інтерес особливо актуалізується в епохи зміни цивілізацій, інтенсифікації діалогу культур, зміни способу мислення і типів раціональності, а його розгортання зазвичай супроводжується духовним оновленням суспільства.

Так, у давньогрецькій традиції герменевтика тісно пов'язана з суспільними потребами і започатковується як мистецтво тлумачення текстів. Пріоритет тут належав творам Гомера та Гесіода, оскільки були основою освіти, риторики та виховання громадян полісу. Згодом узасадничені на міфо-поетичних переданнях гемреневтичні інтуїції концептуалізуються у маєвтиці Сократа, діалогах Платона, практичній філософії Аристотеля, набуваючи дидактично-методичних функцій. Герменевтика, зазначає Г.-Г. Гадамер, спочатку «була простою допоміжною дисципліною, каноном правил, предметом якого було поводження з текстами» [2, с. 145]. Оскільки канонічність цих правил узгоджувалася з нормами традиційної культури, а герменевтика назагал відповідала життєвим запитам, її обґрунтування як філософська проблема наразі не артикулюється; обґрунтованість герменевтики постає як її безпосередня доцільність та виправданість. Основи і норми античної герменевтики ще не набули чіткої теоретичної форми і систематичності.

Поширення в епоху середньовіччя християнства та поглиблення економічних, політичних і культурних зв'язків між Заходом та Сходом, активізація перекладацької діяльності і обмін літературою суттєво сприяли підвищенню методологічного рівня і визначеності герменевтики та її обґрунтування. Герменевтика, як і раніше, орієнтується на правильне розуміння текстів, але тепер це тексти переважно релігійні. У центрі герменевтичного дискурсу постає неймовірне багатство знаково-символічного та ціннісно-смислового світу Біблії. Відтак проблема обґрунтування герменевтики набуває форми доведення її теологічного характеру, спираючись на солідну онтологічну основу у вигляді картини божественної світобудови, якій надають універсальне значення. Оскільки все існуюче розглядають як образ, символ божественного, то герменевтичні тлумачення спрямовуються якнайперше на Старий і Новий Заповіти та смисл Слова Божого. Вважалося методично необхідним виокремлювати в релігійних текстах такі смисли: літературний (інтерпретація історичного послання), алегоричний (іманентна текстам віра), тропологічний (морально-наставницький), есхатологічний (пов'язаність із майбутнім). Вельми дискусійним було питання про те, скільки смислів у слові? Представники Александрійської школи вважали, що таких смислів багато, а представники Пергамської школи доводили, що смисл слова – один-єдиний [7].

Ці герменевтичні пошуки теоретично узагальнив А. Августин. У його творчості головними засадами обґрунтування герменевтики є ідеї про сумірність герменевтики з доктриною католицизму та відповідне удосконалення й адаптація її понятєво-категорійного ладу. Так, мислитель експлікує зміст розуміння як перехід від знака до його значення, осягнення якого забезпечується психологічними методами фіксації в душі людини уявлень про зміст знака. Спорідненість людських душ забезпечує відносну стабільність розуміння смислів. Водночас знаки осягаються не у своїй окремішності, а у відповідних контекстах, а тому деякі висловлювання Біблії можна зрозуміти лише у зв'язку з іншими висловлюваннями. Важливим у розумінні тексту є також принцип конгеніальності – сумірність творчих потенціалів автора та інтерпретатора тексту. При цьому розуміння реалізується за схематикою поступально-зворотного співвідношення частин і цілого тексту. Розрізняючи зовнішню сторону знака, що репрезентує предмет, і його внутрішньо-значеннєву сторону, мислитель доводить, що смисл Біблії один і той же – сакральний, але його розуміння урізноманітнюється залежно від контекстів, способів інтерпретацій, «богонатхненності» душ. Ці теоретичні настанови упродовж віків будуть удосконалюватися і використовуватися для розвитку різних форм герменевтики.

Головною тенденцією цих процесів було посилення практичної значущості приписів герменевтики і зворотний вплив запитів суспільства на її подальший розвиток. Ця тенденція набула всеосяжного характеру. Особливо яскраво вона проявилася у формуванні юридичної герменевтики як реакції на відкриття законів Римського права, їх удосконалення та адаптацію до нових, капіталістичних відносин у суспільстві. Теоретично осмислюючи ці процеси, Г. Гроцій спрямовує зусилля на подолання розпливчастості традиційних юридичних термінів, висловлювань, норм і надання їм чіткості з урахуванням відповідних контекстів. У руслі цих вимог він трансформує види герменевтики: граматичну, логічну, історичну, технічну, рекомендуючу. Для забезпечення максимальної доцільності використання норм права мислитель формулює правила: не ускладнювати термінологію норм, а послуговуватися їх усталеними значеннями; у вживанні юридичних термінів слід уникати переносних значень, а дотримуватися їх смислів з урахуванням духу відповідних законів і судових справ. Герменевтичні новації Гроція сприяли легітимації юридичної герменевтики і включенню її до системи освіти.

Суттєвого зміщення герменевтика зазнає у творчості М. Флаціуса як відповідь на духовні запити епохи Реформації, зокрема, нового тлумачення Священних текстів, критики вчення католицизму та обґрунтування протестантського руху. Так, в осмисленні принципу конгеніальності він доводить, що смисл слова, в т.ч. слова Священного писання один і той же – сокровенний, але він варіюється залежно від контекстів. Цим також зумовлюється розрізнення значення і смислу слова. У тлумаченні герменевтичного кола наголошується на взаємоопосередкованості розуміння цілого тексту і смислу його частин та вказується на необхідність включення в герменевтичний інструментарій мети і задуму автора твору. За Флаціусом, розуміння – це мета герменевтичного мистецтва, а інтерпретація – його метод. Ці висновки збагатили методологічний потенціал герменевтики.

Кардинальний поворот у герменевтиці здійснив Й. Хладеніус, переорієнтувавши її з тлумачення Священних текстів на царину конкретного наукового пізнання, зокрема, осягнення історії. Цьому він підпорядковує розробку принципів герменевтичної логіки, а загальним фундаментом герменевтичних досліджень стають настанови психології. Це дало потужний імпульс для розвитку герменевтики як методології гуманітарного пізнання і становлення філософської герменевтики.

Особливо продуктивною була інтерпретація взаємодії герменевтики і філософії мови у творчості В. Гумбольдта, що виражала ідеали гуманізму на рубежі XVIII-XIX ст. Мислитель розглядає мову як цілісний соціокультурний феномен у нерозривній єдності з духом народу, активність яких спрямована на виробництво артикульованих звуків, наділених значеннями і смислами, підпорядкованих оприявленню змісту нашого мислення і забезпеченню комунікативного досвіду, а отже, осягненню сутнього розуміння. При цьому герменевтична проблематика зміщується у практичну площину мовної свідомості, оволодіння природною мовою, сприйняття мовних новацій, розрізнення внутрішньої форми слова і зовнішньої форми вираження думки у слові,

впливу мови на рішення і вчинки людей та мовної специфіки історичного й національного світорозуміння народу. З метою зміцнення наукової основи герменевтики Гумбольдт доповнює її психологічний стандарт методами теоретичного мовознавства, що сприяло утвердженню її у статусі загальнонаукової методології.

У Новий час з розвитком сучасного типу науки проблема обґрунтування герменевтики ускладнюється внаслідок суперечності між оновленим предметним полем герменевтики феноменами історії та культури і відсутністю адекватних методичних засобів його осмислення. За цих умов обґрунтування герменевтики зазнає потужного впливу методологічного редукціонізму, в якому визначальними були математичний і фізичний ідеали науковості. Такі інваріанти математичного стандарту як логічна чіткість, дедуктивний характер виведення результатів з аксіоматичних принципів, несуперечливість математичних висновків і аподиктична достовірність істин розглядалися як імперативи для всіх наук, в т.ч. обґрунтування «наук про дух» і герменевтики. Водночас у фізичному науковому стандарті провідна епістемно-методологічна роль належала емпіричному базису: спостереженням і експериментам, процедурам вимірювання, опису, пояснення, передбачення, верифікації та фальсифікації з опорою на повторюване, загальне, детерміністичне і закономірне явищ. Слід, однак, зазначити, хоча фізико-математичний обґрунтовуючий стандарт сприяв бурхливому розвитку «точних» наук і подоланню спекулятивно-метафізичного філософування, його обґрунтовуючий потенціал в гуманітарних науках, орієнтованих на осягнення духовних, ціннісно-смислових вимірів людського буття, виявився обмеженим.

Надалі обґрунтування герменевтики пов’язується з гуманітарним ідеалом науковості, який, проте, перебував на етапі становлення і не був позбавлений настанов узасадниченого на досягненнях природознавства сцієнтизму. За цих умов доволі евристичними виявилися ідеї «Основ нової науки» Дж. Віко, які, власне, й започаткували гуманітарно-герменевтичну парадигму. У цьому контексті провідною в обґрунтуванні герменевтики виявилася настанова на чітке розмежування платонівсько-декартівських традицій пізнання ідеальних сутностей з пошуком у них «істинного» (verum) та наук, що досліджують «достовірне» (certum) – «цивільний світ», його історію, звичаї, традиції. З цієї основи випливають висновки: людина здатна достовірно пізнати лише те, що нею ж створено; духовна насиченість феноменів світу людини передбачає герменевтичні засоби їх осягнення; герменевтичні настанови знецінюють принципи «методологічного соліпсизму», утверджуючи епістемний пріоритет суспільно-історичного суб’єкта.

Ці дослідницькі настанови значно посилили соціокультурну компоненту обґрунтування герменевтики. Так, Ф. Шляйєрмахер, обґрунтовуючи герменевтику як теоретичну систему, наповнює усі її принципи історико-культурним змістом. Він розглядає тексти як пам’ятки культури і результати творчості авторів, що віддалені від нас багатьма «бар’єрами», а тому для подолання цієї ситуації нерозуміння й потрібна герменевтика. Це передбачає: взаємодоповнюваність граматичного (текст як факт мови) і психологічного (текст як прояв суб’єктивності автора) моментів розуміння; принцип «кращого розуміння» сучасним інтерпретатором тексту за його автора способом раціональної реконструкції безсвідомих моментів творчості останнього; розрізнення у герменевтичному колі не лише динаміки взаємозалежності частина-ціле твору, але й самого твору (частина) і його соціокультурного контексту (ціле), при цьому передбачається попереднє припущення щодо смислу цілого, яке уточнюється в міру знання частин; врахування наявності у принципах контекстуальності та конгеніальності комунікативно-діалогічних чинників. Однак, за всієї високої методичної культури обґрунтування герменевтики, остання не досягла у творчості Шляйєрмахера рівня універсальної теорії розуміння. Гіпостазуючи історію як минуле, мислитель й герменевтику підкорив меті осягнення минулого текстів, залишивши на периферії проблему розуміння їх історичної динаміки, дієвості та впливу на наступні покоління.

У німецькому історизмі обґрунтування герменевтики підпорядковане утвердженню її як методології «наук про дух». Однак цей процес був суперечливий з огляду на неоднозначність самого історизму. Наявність у ньому сформованих на базі досягнень природознавства настанов сцієнтизму імплікувало обґрунтування герменевтики на засадах універсальних принципів, зовнішніх «причин» і «впливів» – підхід, що фактично заперечував пізнання самоцінності

текстів і значення розуміючих процедур. Цьому протистояла тенденція доведення специфіки соціогуманітарного пізнання, його спрямування на індивідуальне й унікальне феноменів світу людини, що осягаються за допомогою ідеографічних методів. Відтак предметною настановою обґрунтування герменевтики постає суб'єкт-суб'єктна реальність – світ історії та культури, даний нам у формі переживань і виражень. Важливим у доведенні всезагальності герменевтики є не лише подолання суб'єктивізму, психологізму, релятивізму, але й усвідомлення сутнього людиномірності та смислової цілісності історії – вимога, без дотримання якої усі складники герменевтичного комплексу втрачають власну доказовість.

Особливості цієї герменевтично-дослідницької проблематики Г.-Г. Гадамер розкриває в аналізі творчості окремих представників історизму. Так, Л. Ранке, проголошуючи рівновіддаленість усіх націй і народностей від Бога, убачає основу всесвітньої історії у свободі, що проявляє себе в активних і продуктивних діяннях, забезпечуючи закономірність і доцільність історичного процесу. Проте питання адекватності розуміння історії він пов'язує не з логікою понять і категорій, а з пантеїстичною настановою духовної сумірності людського життя і божественної світобудови, тобто, у нього розуміння «набуває свого майже релігійного звучання» [1, с. 199].

Натомість Й. Дройзен витлумачує розуміння як усвідомлення людиною розмаїття виражень своїх моральних сил у взаємодії з такими спільнотами, як сім'я, народ, держава, релігія. Завдяки поняттю «вираження історична реальність сягає сфери смислу, і внаслідок цього також у дройзенівській методологічній самосвідомості герменевтика бере гору над історичним дослідженням» [1, с. 204]. Однак, попри таке конкретне узмістовлення історичного дослідження і герменевтики, мислитель «спромігся обміркувати завдання історії лише в естетично-пантеїстичних категоріях. Історик, вважає Дройзен, «прагне із фрагментів традиції реконструювати великий текст історії» [там само].

Ґрунтовнішим, вважає Г.-Г. Гадамер, є обґрунтування герменевтики В. Дільтаєм у дослідницькому проєкті розбудови епістемної самодостатності «наук про дух». Він розвиває герменевтику як теорію пізнання суспільно-історичної реальності і мистецтво інтерпретації текстів як життєпроявів, виходячи з таких засновків: а) визнання цілісності життя – «людськи-суспільно-історичного світу»; б) духовної спорідненості об'єкта і суб'єкта гуманітарного пізнання, в історії та культурі ми пізнаємо те, що самі ж створили, тобто, життя пізнає життя. Початкова орієнтація Дільтая на внутрішній світ людини, його «переживання», «емпатію», «значення» та їх осягнення засобами інтроспекції викликали критику мислителя за психологізацію герменевтики. Відтак Дільтай зміщує обґрунтування герменевтики у площину усього багатства життєпроявів людини як об'єктивацій духу у праві, релігії, мові, моралі у функції посередників спілкування і розуміння людей. Індивіди виражають свій внутрішній світ у жестах, висловлюваннях, вчинках, ритуалах тощо, які включаються у національні мови, твори мистецтва і літератури, наукові співтовариства, державні інституції, уможливлюючи розуміння. Наповнюючи засадничі принципи і поняття герменевтики чітким логічним змістом та історичними значеннями, Дільтай, за словами Гадамера, «розширив герменевтику до органону наук про дух». Проте герменевтику Дільтая та його попередників не можна вважати «філософією розуміння», оскільки вони ґрунтуються на суб'єкт-об'єктній дихотомії та інтерпретації текстів, отже, мають логіко-філологічний характер. Було очевидно, що набуття герменевтикою філософського статусу передбачало більш надійний фундамент, її вихід до життєво-історичного досвіду.

Висновки.

1. Герменевтика у своїй еволюції та орієнтації на тлумачення текстів зумовлена системно взаємодією логічного, гносеологічного, методологічного, онтологічного вимірів мовного дискурсу, тобто, вона має філологічний характер.

2. Головними віхами динаміки герменевтики є: а) виокремлення ціннісно-смислової специфіки її предметності і розробка відповідного понятєво-категоріального апарату; б) теоретична систематизація чинників герменевтичного комплексу (герменевтичне коло, контекстуальність, конгеніальність, інтерпретація, розуміння, текст, смисл); в) утвердження методологічної значущості епістемних настанов герменевтики в гуманітарному пізнанні.

3. Обґрунтування герменевтики не підпадає під усталені принципи методологічно-детерміністичного фундаменталізму з причини духовного характеру її предметності. Всезагальність і легітимність герменевтики забезпечується доведенням несуперечливості її засад, способів аргументації та висновків у їх сумірності з соціокультурними цінностями і критеріями прийнятності, конвенційності, практичності.

4. Узмістовлення текстових чинників герменевтики онтологією феноменів історії та культури є важливою передумовою становлення філософської герменевтики.

Інформація про використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики. Т. І. Пер. з нім. К., 2000. 464 с.

2. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Доповнення. Покажчики. Т. ІІ. Пер. з нім. К., 2000. 478 с.

3. Дубініна В. Герменевтичний проект В. Дільтея. *Вісник Львівського ун-ту.* Серія Філос.-політолог. студії. 2018. Вип. 16. С. 31-35. https://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/16_2018/6.pdf

4. Загороднюк В., Шалашенко Г. Мова як «домівка буття». Філософія: світ людини. Курс лекцій: Навч. видання. К., 2003. С. 380-398.

5. Зайцева С. Мова як онтологічний «досвід світу» (Г.-Г. Гадамер). *Філософія гуманітарних наук: актуальність і перспективи розвитку*. Матеріали наук. конф. Чернівці : Рута, 2006. С. 19-22.

6. Кошарний С. Біля джерел філософської герменевтики (В. Дільтей і Е. Гуссерль). Київ : Наукова думка, 1992. 124 с.

7. Рижкова С. Ідеї Александрійської, Антіохійської, Пергамської шкіл в герменевтиці Нового часу. *Філософська думка.* 2007. № 5. С. 59-71.

8. Фітьо В. Феномен розуміння в герменевтиці Гадамера. *Вісник Львівського ун-ту.* Філософські науки. 2007. Вип. 10. С. 128-138.

REFERENCES

1. Gadamer, G.-G. (2000). Istyna i metod. Osnovy filosofs'koyi germenevtyky [Truth and Method. Fundamentals of Philosophical Hermeneutics]. (T.1.) 464 s. [in Ukrainian].

2. Gadamer, G.-G. (2000). Istyna i metod. Osnovy filosofs'koyi germenevtyky [Truth and Method. Fundamentals of Philosophical Hermeneutics]. (T. 2.) 478 s. [in Ukrainian].

3. Dubinina, V. (2018). Germenevtychnyy proekt V. Dil'teya [The hermeneutical project of W. Dilthey]. *Visnyk L`vivs`kogo universytetu*, (16). 31-35. https://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/16_2018/6.pdf

4. Zagorodnyuk, V., Ghalashenko, G. (2003). Mova yak «domivka buttya» [Language as the «home of being»]. Filosofiya: svit ludyny. Kurs lekciy. Navch. Vydannya. [in Ukrainian].

5. Zaitseva, S. (2006). Mova yak ontologichnyy «dosvid svitu» (G.-G. Gadamer) [Language as an ontological «experience of the world» (G.-G. Gadamer)]. *Filosofiya gumanitarnyh nauk: actual`nist` i perspektyvy rozvytku*. (s.19-22). Chernivtsi: Ruta.

6. Kosharnyi, S. (1992). Bilya dzherel filosofs`koyi germenetyky (V. Dil'tey i E. Gusserl') [At the sources of philosophical hermeneutics (W. Dilthey and E. Husserl)]. Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].

7. Ryzhkova, S. (2007). Ideyi Aleksandriys'koyi, Antiokhiys'koyi, Pergams`koyi shkil v germenevtytsi Novogo chasu [Ideas of the Alexandrian, Antiochian, and Pergamon schools in the hermeneutics of the Modern Age]. *Filosofs`ka dumka*, (5). 59-71. [in Ukrainian].

8. Fityo, V. (2007). Fenomen rozuminnya v germenevtyci Gadamera [The phenomenon of understanding in Gadamer's hermeneutics]. *Visnyk L`vivs`kogo universytetu*, (10). 128-138. [in Ukrainian].

Pochynok Iryna Borysivna
Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy and Cultural Studies
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
2, Kotsyubynskogo str., Chernivtsi, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6845-6384

HISTORICAL DEVELOPMENT OF HERMENEUTICS

The relevance of the problem *is due to the ambiguity of interpretations of the essence of hermeneutics and methods of its justification. Traditional hermeneutics is considered as an art of interpreting texts, a means of understanding meaning, a method of knowing someone else's individuality and a methodology of «sciences of the spirit». The presence of such invariants as interpretation, commentary, understanding actualizes the significance of hermeneutic methodology in all spheres of social life. The interest of modern philosophy in traditional hermeneutics is due to the influence of its principles on the postmodern style of philosophizing and the formation of philosophical hermeneutics.*

The purpose of the article *is to comprehend the main stages, development trends and principles of substantiation of traditional hermeneutics as necessary prerequisites for the formation of philosophical hermeneutics.*

Research methods: *the historical approach is subordinated to clarifying the content of the development of hermeneutics in unity with its principles and substantiating procedures; phenomenological guidelines contribute to the comprehension of the essential and semantic certainty of the components of the hermeneutic complex.*

Research results. *It is shown that the defining feature of the development and substantiation of hermeneutics is its conditioning by the value-semantic nature of textual reality, therefore its methods are interpretative-descriptive.*

In the evolution of traditional hermeneutics, the main stages are distinguished according to their achievements: a) definition of the subject-methodological basis of hermeneutics and its conceptual and categorical apparatus; b) systematization of the fundamental factors of hermeneutics in the form of a hermeneutic complex; c) establishment of the research guidelines of hermeneutics as a methodology of the «sciences of spirit». These stages are characterized by dynamics, continuity, and content enrichment.

The process of substantiating hermeneutics is specified, has a systemic and creative character and involves proving logical consistency of the factors of the hermeneutic complex, their adequacy to the subject-text basis, socio-cultural values and practical criteria of expediency, conventionality and effectiveness.

The orientation of hermeneutics to comprehend the meaning of texts should be considered in a broad context as a manifestation of the eternal human need for dialogue between generations, achieving mutual understanding and spiritual growth. The significance of hermeneutics is not limited to its epistemological potential, it is historically effective, human-forming and culture-creating, that is, humanitarianally imbued. It is the emergence of hermeneutics to the level of ontology of understanding human existence that significantly affects the formation of philosophical hermeneutics.

Key words: *hermeneutics, hermeneutic circle, interpretation, meaning, text, understanding.*

Дата першого надходження статті до видання: 06.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.11.2026